

รำโทน : อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

“Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province.

คมกริช การินทร์¹

Khomkrich Karin¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ เขียนจากงานวิจัยเรื่อง รำโทน อ.กันทรวิชัย ที่ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และแนวทางมานุษยวิทยาการดนตรี โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1. เพื่อศึกษา บริบทของรำโทน ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม, 2. เพื่อวิเคราะห์การแสดงรำโทน แบบดั้งเดิม ของ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม การศึกษาพบดังนี้

1. รำโทน ของชาวกันทรวิชัยนี้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่อพยพมาจากจังหวัดโคราช ซึ่งไม่ทราบแน่นอนว่าย้ายมาอยู่ในช่วงใด ใช้เล่นในงานบุญประเพณีประจำปี ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะ และทำรำได้นั้น เป็นผู้สูงวัย มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป

2. นักแสดงประกอบด้วยทั้งชายและหญิง ผู้แสดงหญิง สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบ ทัดดอกไม้อ ผู้แสดงชายสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น นุ่งโสร่งสำเร็จ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว เครื่องดนตรีประกอบด้วย โทน, ฉิ่ง และ โหม่ง บทเพลงที่เป็นเพลงสมัยนิยม รูปแบบการแสดงรำเป็นวงกลม มีการไหว้ครูก่อนการแสดง และโอกาสในการแสดงคืองานสงกรานต์ และงานประจำปี

คำสำคัญ : รำโทน, กันทรวิชัย

Abstract

This article is adapted from “Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province. It was evaluated with qualitative and ethnomusicology studies. The aims were (1) to study the text of “Ram-Thon”, and (2) to analyze the performance of “Ram-Thon”. The results revealed the following information.

1. Ram-Thon of Kantharawichai was inherited from ancestors and immigrants from Nakhon Ratchasima. The time of their movement is unknown. In the present time it is played at annual traditional functions. Those who still remember the melody, rhythm and dance are the elderly with an average age of 50.

2. Performers include both men and women, the actress wears a long-sleeve shirt, “Jong-Kra-Bane” ,Blanket or Shawl and flower, while the actor wears a short-sleeved shirt, and a sarong

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Assistant, College of Music Mahasarakham University

with a cloth belt. The Music Instruments include “Thon”, “Mong” and “Ching”. The songs used are popular. The pattern of show dancers forms a circle. The opportunity to show presents itself during the annual Songkran Festival.

Keywords: “Ram-Thon”, Kantarawichai.

บทนำ

การรำเป็นวง เป็นลักษณะหนึ่งของการรวมกลุ่มกันในสังคมซึ่งมีมาแต่โบราณ อาจเริ่มมาจากการเต้นรำในพิธีกรรมของมนุษย์ในยุคโบราณ ทั้งนี้ มนุษย์ในยุคเริ่มแรกที่ยังไม่มีการพัฒนาการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนหมู่บ้าน การเช่นสรวงบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงเป็นพิธีกรรมของมนุษย์ในยุคเริ่มแรก การร้องรำจึงถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมของสังคม เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมเป็นส่วนรวม ต่อมาเกิดการพัฒนามากขึ้น การร้องรำแบบเดิมก็เปลี่ยนแปลงเป็นเพื่อความสวยงามและความบันเทิง

รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากกฎหมายที่เคยห้ามเล่นรำโทนในเขตหวงห้าม จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า รำโทนเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วย ซึ่งจุดกำเนิดไม่สามารถระบุชี้ชัดได้ว่าเกิดขึ้นที่ใด แต่อาจจะเกิดจากชุมชนเมืองที่มีคนอยู่มาก เพราะเป็นการละเล่นที่สร้างความสนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม และเพื่อให้ประชาชนเกิดความสามัคคีในกลุ่มอีกด้วย จึงเป็นไปได้ว่า ต้นกำเนิดการรำโทนอาจจะเกิดขึ้นบริเวณภาคกลาง และแพร่กระจายออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ติดต่อกัน รำโทน เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันทั่วทุกภาคของประเทศไทย การเล่นรำโทนได้รับความนิยมสูงสุดสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นอาจารย์สอนดนตรี และมีความรู้ด้านการแสดงพื้นบ้าน และอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดนตรีศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถ

ที่จะเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูล และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟู รำโทน รวมทั้งปรับปรุงการแสดงให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน อันจะส่งผลให้เยาวชนได้กลับมาสนใจ การแสดงนี้ เป็นแนวทางในการอนุรักษ์รำโทนไว้ด้วย

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงสนใจที่จะเข้าไปศึกษารำโทน ในหมู่บ้าน ชนม์จิน ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และทำการฟื้นฟู พร้อมปรับปรุงหรือประยุกต์ ให้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน ในการนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน ของชาวกันทรวิชัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เรื่องรำโทน ในด้านต่าง ๆ ตามเอกสาร หนังสือ งานวิจัย ตำรา ที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาหาข้อมูลในพื้นที่จากกลุ่มชาวบ้าน โดยใช้บ้านของนายศีลธรรมและนางพุลศรี รอบวงศ์จันทร์ เป็นศูนย์กลางในการประชุมเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล ในด้านต่าง ๆ มีการลงเก็บข้อมูลในช่วงเดือน เมษายน-พฤษภาคม และประชุมกลุ่มในวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 และในวันที่ 4 มิถุนายน 2558

3) นำข้อมูลที่ได้ มาจัดกลุ่ม เพื่อความชัดเจนตามประเด็นหัวข้อในการศึกษา

4) นำนิสิต และทีมงานเข้าร่วมฝึกหัดรำโทน จากกลุ่มนักดนตรีและนักแสดง

5) จัดการอภิปรายร่วมกันกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เกี่ยวกับรำ

ไท่น

2. ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์

ในด้านบริบทของรำไท่น ผู้วิจัย ศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประวัติที่มาของการแสดงรำไท่น
- 2) องค์ประกอบของการแสดง รำไท่น ได้แก่ บทเพลง ทำรำ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย ในด้าน การศึกษาวิเคราะห์ การแสดงรำไท่น แบบดั้งเดิม ผู้ศึกษา เก็บข้อมูลจากการแสดงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันที่สืบทอดต่อกันมาของชาวบ้านโดยใช้อรรถาธิบายเป็นหลัก แล้วทำการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้แสดง
- เครื่องแต่งกาย
- เครื่องดนตรี
- บทร้อง
- รูปแบบการแสดง
- ทำรำและกระบวรรำ
- โอกาสที่แสดง

3. ขั้นสรุปและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัย นำเสนอโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

1. ด้านประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมา พบว่า รำไท่น ของชาวกันทรวิชัยนี้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากจังหวัดโคราช ซึ่งไม่ทราบแน่นอนว่าย้ายมาอยู่ในช่วงใด และการเล่นรำไท่นดังกล่าวนี้ ก็ได้รับสืบทอดต่อกัน โดยใช้เล่นในงานบุญประเพณีประจำปี ที่เป็นงานรื่นเริงต่าง ๆ ได้แก่ งานสงกรานต์ หรืองานบุญประจำปี เป็นต้น

ในปัจจุบันการเล่นรำไท่นนั้นจากข้อมูลพบว่า ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะและทำรำได้นั้นเป็นผู้สูงอายุ มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีทั้งข้าราชการบำนาญและ ชาวบ้าน ซึ่งได้รวมกลุ่มกัน

ฝึกซ้อม เวลาที่มีงานประจำปี หรือมีงานโชว์ในที่ต่าง ๆ ถ้ามีการติดต่อมา โดยองค์ประกอบของการแสดง วิเคราะห์ได้ ดังนี้

2. องค์ประกอบการแสดง

องค์ประกอบการแสดง

2.1 ผู้แสดง

รำไท่น อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคามส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งจะมีการร้องและรำร่วมกันเป็นคู่ๆ โดยผู้แสดงชาย – ผู้แสดงหญิง หรือ ผู้แสดงหญิง – ผู้แสดงหญิง (หากนักแสดงที่เป็นผู้ชายไม่พอก็จะใช้นักแสดงผู้หญิงแต่งตัวให้เป็นผู้ชายแทน) ผู้แสดงมีจำนวนเป็นคู่ โดยทั่วไปไม่น้อยกว่า 4 คู่ ทั้งนี้อาจมีจำนวนลดน้อยลงขึ้นอยู่กับงานและโอกาสที่แสดง

2.2 เครื่องแต่งกาย

จากการศึกษา พบว่า การแต่งกายรำไท่น อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคามมีการแต่งกาย คือ

- ผู้แสดงฝ่ายหญิง: สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบทับ ทัดดอกไม้
- ผู้แสดงฝ่ายชาย: สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น นุ่งโสร่งสำเร็จ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว

ภาพประกอบที่ 1 การแต่งกายของผู้แสดงหญิงและผู้แสดงชาย
(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

การแต่งกายข้างบน ในส่วนของผู้ชาย เป็นการแต่งกาย สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นแบบอีสานทั่วไปคือถุงโสร่ง และเสื้อคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดพุง ส่วนผู้หญิงนั้น เป็นการรับอิทธิพล ของทางจังหวัดโคราช (หรือภาคกลาง ที่รำไท่นได้กระจายทั่วไป) คือการนุ่งโจงกระเบน ส่วนเสื้อก็เป็นแขนยาว และมีการห่มสไบ พร้อมทั้งทัดดอกไม้ด้วย

2.3 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำไท่นประกอบด้วย โทน, จิ่ง และ โหม่ง

3.1 โทน

ภาพประกอบที่ 2 โทนดินเผา
(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

โทนเป็นชื่อของเครื่องหนัง ที่ซึ่งหนังหน้าเดียว มีสายโยงเร่งเสียงจากขอบหนังถึงคอ มีหางยื่นออกไปและบานปลาย โดยเรียกชื่อตามเสียงที่ได้ยิน คือเสียง “ปะ โทน ปะ โทนปะ โทน โทน” คนเลยเรียกชื่อ ว่าโทน ตามเสียงที่ได้ยิน ในภาคกลางใช้สำหรับบรรเลงคู่กับรำมะนา โดยตีขัดสอดสลับกันตามจังหวะหน้าทับ จังหวะโทน ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม พบ 4 จังหวะ คือ จังหวะธรรมดา จังหวะอ้อปิท จังหวะคองก้า และ จังหวะม้าย่อง

จังหวะโทน ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม พบ ดังนี้

จังหวะธรรมดา

...ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-โทน	...ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-โทน
-------	----------	----------	-----------	-------	----------	----------	-----------

จังหวะม้าย่อง

...โทน	- โทน-โทน	- โทน-โทน	...ปะ	...โทน	- โทน-โทน	- โทน-โทน	...ปะ
--------	-----------	-----------	-------	--------	-----------	-----------	-------

จังหวะอ้อปิท

- ปะ-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ	- ปะ-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ	- โทน-ปะ
---------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------

จังหวะคองก้า

- ปะ-ปะ	- ปะ-โทน	- โทน- -	- โทน-โทน	- ปะ-ปะ	- ปะ-โทน	- โทน- -	- โทน-โทน
---------	----------	----------	-----------	---------	----------	----------	-----------

โดยในจังหวะธรรมดา เป็นจังหวะพื้นฐานที่เหมือนกันกับพื้นที่อื่น ส่วนในจังหวะอ้อปิทนั้น คงได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก ส่วนจังหวะคองก้านั้นคงได้รับอิทธิพล จากราวคองก้า ที่มีการเล่นทั่วไปในอีสาน ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตรงตามบริบทของรำไท่น ที่พบว่าเกิดขึ้นในช่วงดังกล่าว ส่วนจังหวะม้าย่อง นั้นน่าจะได้รับอิทธิพลจากดนตรีไทย เพื่อให้เกิดความคึกคัก และสนุกสนานของผู้รำ

ภาพประกอบที่ 3 โหม่ง
(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

จังหวะโหม่ง

...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง	...โหม่ง
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

2.4 บทร้อง

บทเพลงที่ใช้ร้องประกอบการละเล่นรำไท่น ของที่นี่ ใช้บทเพลงสมัยนิยมในการร้อง เช่น เพลงรักข้ามคลอง ปูไข่ไก่หลง ตามน้องกลับสารคาม เป็นต้น โดยใช้เพลงที่สามารถร้องเข้ากับจังหวะกลองที่บรรเลง

ภาพประกอบที่ 4 การแสดง
(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12
มีนาคม 2558)

ในส่วนของบทร่อนนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้ เพราะไม่มีใครสามารถจดจำเนื้อร้องที่เป็นของเดิมได้ อาจเนื่องจากขาดการถ่ายทอด หรือหลงลืมเนื่องจากปัจจุบันผู้ที่ยังคงร้องอยู่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงอาศัยเนื้อร้องใหม่ที่เป็นเพลงตามสมัยนิยมเพื่อสะดวก และมีความสนุกสนานด้วย

2.5 รูปแบบการแสดง

ก่อนเริ่มการแสดง ผู้แสดงทั้งหมดจะเดินออกมาจากข้างเวทีพร้อมกันทั้งทางด้านซ้ายด้านขวา แล้วออกมาขึ้นเป็นแถวหน้ากระดานสลับฟันปลา หรือวงกลม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแสดงและผู้ชมสามารถมองเห็นผู้แสดงทุกคนได้ จากนั้น ผู้แสดงจะไหว้ซึ่งกันและกันตามวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และเริ่มร่ายรำ โดยเดินไปเป็นวงกลม เหมือนกับร่ำวง

2.6 ทำรำและกระบวนรำ

กระบวนทำรำในการรำไท่นของชาวบ้าน ยังคงเป็นท่ารำที่ไม่มีการกำหนดแบบตายตัว เป็นการย่ำเท้าเข้ากับจังหวะดนตรี และมีการยกมือวาดวงแขนไปตามความพอใจ ซึ่งในลักษณะดัง

กล่าวนั้น อยู่ภายใต้จังหวะของการย่ำเท้าไปตามจังหวะของเสียงไท่น และในการวาดมือนั้นจะสัมพันธ์กับจังหวะการย่ำเท้า ซึ่งจะมีการตกลงว่าจังหวะตกของเท้านั้นจะเป็นเท้าใด ในส่วนของการรำไท่นกันทรวิชัยพบว่าจังหวะตกอยู่ที่เท้าขวา ซึ่งอาจเป็นเพราะเรื่องความถนัดของคนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญของข้างขวาเป็นหลัก และถ้าเป็นการรำตามเนื้อร้องของบทเพลง จะมีการตีบท เช่น ถ้าพูดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ยกมือไหว้ ถ้าเป็นความรักก็ใช้มือประสานที่หน้าอก เป็นต้น และจะมีการข้อมก่อนถ้ามีเวลา ถ้าไม่มีเวลา ก็จะดูคู่แรกเป็นหลักในการทำรำ

2.7 โอกาสที่แสดง

โอกาสในการแสดงของรำไท่น ที่กันทรวิชัย จะพบเห็นในงานประจำปี คืองานสงกรานต์ของหมู่บ้าน หรือในวันพิเศษ เช่น การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้ลดน้อยลง เนื่องจากอิทธิพลของการแสดง ต่าง ๆ ที่มีความสนุกสนานกว่าเข้ามาแทนที่

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การละเล่นรำไท่น ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม เป็นการละเล่น ที่คล้ายกับรำไท่นที่พบทั่วไปในประเทศไทย เช่น ที่ จ.นครราชสีมา จ.ลพบุรี สอดคล้องกับหลักฐานงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น งานวิจัยของนุชนาฏ ดีเจริญ และคณะ ในเรื่องร่ำวงในเขตภาคเหนือตอนล่างและรำไท่นในประเทศไทย พบว่าโดยมีการรำเป็นคู่หญิง ชาย มีการรำเป็นวงกลม มีไท่นเป็นเครื่องดนตรีประกอบหลัก มีบทร่อนที่แสดงถึงสังคม หรือเกี้ยวพาราสี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน แต่ของกันทรวิชัยนั้น เนื้อร้องใช้เพลงสมัยนิยมในการร้องประกอบ แตกต่างจากรำไท่นที่ปรากฏในที่อื่น ซึ่งเป็นเพราะไม่มีผู้ที่จดจำเนื้อร้องแบบเดิมๆ ได้มีเพียงผู้ที่จดจำจังหวะไท่นได้ จึงนำมาบรรเลงและใช้เพลงร้องที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันร้องผสมผสานเข้าไป

และในเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต่อจากโครงการนี้ โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลบริบทของรำโทนกันทรวิชัย แล้วนำมาสร้างสรรค์เนื้อร้องพร้อมกับการรำของรำโทน เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

ส่วนในการแต่งกายนั้นพบว่าในแต่ละที่มีการแต่งกายคล้ายกัน คือเสื้อแขนกระบอก แขนสั้นหรือยาว แตกต่างตามพื้นที่ และนิยมุ่งโจงกระเบน ซึ่งที่กันทรวิชัย ผู้ชายนั้นมุ่งใส่ร่งแทน ซึ่งอาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของคนอีสานนั้นผู้ชายนิยมุ่งโจงใส่หรือไม่โจงกระเบนซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทย-เขมรหรือของภาคกลางที่นิยมกัน แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมนั้นมีส่วนในการทำให้เกิดบทบาทต่อการแต่งกายของผู้แสดง

ในเรื่องของจังหวะโทนนั้น พบว่ามีความคล้ายคลึงกันกับรำโทนในที่อื่น ๆ อาจมีจังหวะใหม่เข้ามาบ้างตามเพลงสมัยนิยมที่นำมาร้องบรรเลง แต่ก็ใช้จังหวะโทนเป็นตัวกำกับในการบรรเลงเช่นเดิม และใช้โหม่งและฉิ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะทำให้เกิดความสนุกสนานเหมือนกับทุกที่ที่พบในประเทศไทย ส่วนในเรื่องของบทเพลงนั้น จะเป็นเพลงสมัยนิยม สมัยใหม่ เนื่องจากไม่มีผู้จดจำเนื้อร้องได้ ซึ่งแตกต่างจากรำโทนในพื้นที่อื่นที่ยังคงรักษาเนื้อร้องไว้ได้เป็นอย่างดี เช่นในพื้นที่จังหวัดลพบุรี และนครราชสีมา เป็นต้น ซึ่งเนื้อร้องจะเป็นการเกี่ยวพาราสี และมีการสอดแทรก เรื่องการเมือง รวมทั้งพูดถึงวรรณคดี หรือนิทานพื้นบ้าน

ในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนกระบวนการทำรำของกันทรวิชัยนั้น จะเน้นการย่ำเท้าเป็นหลัก ซึ่งการใช้มือในการรำหรือการตีบทตามเนื้อร้องนั้นแทบไม่มีเลย ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่น ที่ยังมีการใช้มือและตีบทไปตามเนื้อร้อง แต่มีความคล้ายคลึงกันนั้นคือโอกาสในการแสดงนั้น จากการศึกษาพบว่า จะใช้ในการประเพณีประจำปี ซึ่งมีเพียงปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งเปรียบเป็นลงท้ายใจที่กำลังรวไรร่อนวันจะขาดหายไป

ในข้อมูลการศึกษาเรื่องรำโทนนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะและทำรำได้นั้นเป็นผู้สูงวัย มีอายุเฉลี่ยตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีทั้งข้าราชการบำนาญและ ชาวบ้าน ซึ่งได้รวมกลุ่มกันฝึกซ้อม เวลาที่มืงานประจำปี ซึ่งมีเพียงปีละครั้งนับเป็นลงท้ายใจที่กำลังจะอ่อนล้าไปตามกาลเวลา ซึ่งรำโทนนี้รอลมหายใจของคนรุ่นใหม่เข้าไปสืบสานและรักษาไว้ เพื่อให้เป็นสมบัติของชุมชนและชาติ จึงควรมีการเข้าไปต่อยอดของการทำนุบำรุง และเผยแพร่ เพื่อให้เกิดการคงอยู่ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนจากโครงการ การวิจัยเพื่อชุมชนงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2558 ซึ่งทำให้การวิจัยในเรื่องรำโทน อ.กันทรวิชัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2532). *เชิฐร่ำวง*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ลาดพร้าว.
- จุไร นกปี. (2553). *การศึกษาเพลงรำโทนตำบลนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- นุชนาฏ ดีเจริญ. (2552). *ร่ำวงในเขตภาคเหนือตอนล่าง: กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์และพิจิตร*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นุชนาฏ ดีเจริญและคณะ (2552). *รำโทนในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กรุงเทพมหานคร.
- นวลรวี จันทร์ลุน. (2546). *พัฒนาการและนาฏยลักษณะของรำโทนจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- บาลี ศักดิ์เจริญ. (2558). *อัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของคนตรีและร่ำวงคองกา กรณีศึกษาอำเภอฟรีชัย จังหวัดร้อยเอ็ด*. บทความวิจัย ในวารสาร ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ ลาจันนธ์. (2555). *รำโทน: กรณีศึกษาบ้านท่าพล อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พันทิพา สิงห์จิต. (2539). *การแสดงพื้นบ้าน อำเภอยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ภิญโญ ภูเทศ. (2547). *การศึกษาเพลงร่ำวงโบราณตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัฐศาสตร์ จันเจริญ. (2547). *รายงานการวิจัยเรื่อง การละเล่นพื้นบ้านร่ำวงโบราณ ตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วันทนีย์ ดวงอาจ. (2546). *เปรียบเทียบเพลงร่ำวงพื้นบ้านของตำบลมะขามสูง อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก กับเพลงร่ำวงพื้นบ้านน้ำริด อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.